

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Suðurgata 39
101 Reykjavík

(354) 570 13 00

postur@minjastofnun.is
www.minjastofnun.is

Kennitala: 440113-0280

Skrifstofa Alþingis, nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 9. maí 2019
MÍ201905-0032/0.01/ K.H.S.

Efni: Frumvarp til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða, þingskjal 1238 - 778. mál

Óskað hefur verið umsagnar Minjastofnunar Íslands vegna frumvarps til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða, þingskjal 1238 – 778. mál. Minjastofnun Íslands var gefinn kostur á að gera athugasemdir þegar frumvarpið var í umsagnarferli og gerði stofnunin verulegar athugasemdir á því stigi. Í kjölfarið bætti umhverfis- og auðlindaráðuneytið einni grein inn í frumvarpið, 25. gr. Í þeirri grein er kveðið á um að vegna athafna og mála sem snerta menningarminjar og menningarlandslag innan þjóðgarða skuli ákvæði laga um menningarminjar nr. 80/2012 gilda og farið alfarið eftir þeim (hér eftir nefnt minjalög). Einnig voru gerðar smávægilegar breytingar á nokkrum greinum frumvarpsins. Eins og frumvarpið lá fyrir hefði það skapað verulega óvissu um valdheimildir, yfirstjórn og stjórnábyrgð menningarminja innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða. Þó að ákvæðið í 25. gr. sé mjög til bóta og eyði ákveðinni óvissu þá er frumvarpið enn þess eðlis að Minjastofnun Íslands telur nauðsynlegt að gera alvarlegar athugasemdir við það enda hefur óvissu um valdheimildir, stjórnun og stjórnábyrgð menningarminja ekki verið eytt. Fari frumvarpið óbreytt í gegnum þingið mun það skapa mikla óvissu um framkvæmd minjavörslu innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða.

Ekki var leitað til Minjastofnunar Íslands þegar unnið var að gerð frumvarpsins og átti stofnunin ekki fulltrúa í starfshópnum. Á þessa vankanta var bent þegar á vinnslustigi frumvarpsins. Þrátt fyrir ítarlegar athugasemdir við frumvarpsdrögin á umsagnarstigi er enn fjöldi ákvæða í frumvarpinu sem ganga þvert á ákvæði minjalaga og skapa óvissu um framkvæmd þeirra.

Almennt um frumvarpið

Í frumvarpinu er enn verið að veita Þjóðgarðastofnun, umdæmisráðum og stjórnun þjóðgarða valdheimildir sem eru á hendi Minjastofnunar Íslands. Einnig er umhverfis- og auðlindaráðherra veittar valdheimildir yfir málaflokkum sem er á hendi mennta- og menningarmálaráðherra. Allar ákvarðanir varðandi menningarminjar og menningarlandslag, svæði sem eru mikilvæg í menningarlegu og sögulegu tilliti, eru á hendi Minjastofnunar Íslands og falla undir minjalög. Þjóðgarðastofnun fer með málefni náttúrunnar, en stjórnábyrgð menningarminja og menningarlandslags er á hendi annarrar stofnunar, Minjastofnunar Íslands, og annars ráðuneytis, mennta- og menningarmálaráðuneytis, á grundvelli minjalaga. Friðlýsingar, stjórnun og gerð verndaráætlana, leyfisveitingar vegna atvinnurekstrar, framkvæmda, rannsókna og skyldra athafna sem hafa á einhvern hátt snertiflöt við menningarminjar/menningarlandslag eru á hendi Minjastofnunar Íslands. Öll málsmeðferð vegna minja er ákvörðuð á grundvelli minjalaga. Stofnunin þarf því að hafa fulla aðkomu að áður nefndum verkefnum innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða og umræðu og ákvörðunartöku um þau.

Minjastofnun telur ekki fullnægjandi að Þjóðgarðastofnun meti hvenær á að hafa samráð við stofnunina, sbr. 25. gr. og víðar í frumvarpinu, heldur þarf Minjastofnun að vera með í öllum málum frá upphafi. Fagþekking um minjar er hjá Minjastofnun og það er óeðlilegt að önnur stofnun meti hvenær Minjastofnun á að hafa aðkomu að málefnum menningarminja og menningarlandslags og á hvaða hátt, eins og lagt er upp með í ýmsum ákvæðum frumvarpsins.

Að vel ígrunduðu máli hefur Minjastofnun komist að því að ekki er annað tækt en að stofnunin eigi fulltrúa í stjórnnum allra þjóðgarða landsins og umdæmisráðum svo tryggja megi virka aðkomu stofnunarinnar að málefnum menningarminja og menningarlandslags innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða eins og minjalög gera ráð fyrir.

Með frumvarpi til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða er verið með ýmsu móti að skerða valdheimildir Minjastofnunar Íslands eins og þær eru tilgreindar í minjalögum. Má þar nefna veitingu leyfa til fornleifarannsóknna og einnig aðkomu stofnunarinnar að vernd og nýtingu á menningarminjum og menningarlandslagi innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða.

Minjastofnun Íslands hefur áhyggjur af því að verið sé að færa stjórnsýslu bæði náttúru- og menningarminja undir Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða. Með því mun minjavarslan ekki njóta góðs af því fjármagni sem ætlað verður til verndar og innviðaupbyggingar á mikilvægum minja- og sögustöðum sem eru innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða. Það sama á við um kostnað vegna vinnu við gerð friðlýsinga og verndaráætlana. Sú staða er nú þegar komin upp að á meðan veitt er verulegu fjármagni til friðlýsingar náttúrusvæða þá er ekki veitt auknu fjármagni til friðlýsingar menningarminja á sömu svæðum á grundvelli minjalaga. Í sáttmála ríkisstjórnarinnar er lögð áhersla á friðlýsingar en sú áhersla virðist eingöngu skila sér í auknum fjárveitingum til friðlýsinga á grundvelli náttúruverndarlaga nr. 60/2013 en ekki til friðlýsinga á grundvelli laga um menningarminjar nr. 80/2012. Minjastofnun vill einnig koma á framfæri áhyggjum sínum af því að fjármagni verði sérstaklega veitt til náttúruverndarsvæða og þjóðgarða, en slík áhersla gæti orðið á kostnað annarra mikilvægra og viðkvæmra sögu- og minjastaða vítt og breitt um landið.

Að lokum má vekja má athygli á því sem segir í greinargerð, gr. 6:

„Í kjölfar gríðarlegrar fjölgunar ferðamanna á liðnum árum hefur umfang verkefna hjá viðkomandi stofnunum aukist og krafa um þjónustu og innviðaupbyggingu margfaldast, meðal annars til að vernda náttúruna og tryggja sjálfbæra nýtingu náttúruauðlinda. Fjárveitingar og sértekjur hafa almennt ekki náð að fylgja þörf fyrir aukið umfang í starfseminni og efla þarf þekkingu og starfsemi á sviði lögfræði, framkvæmda, mannaðs- og gæðamála, fræðslu- og upplýsingamála og skjalavörslu.“ Minjastofnun Íslands vill benda á að þessi röksemdarfærsla á einnig við um þörf fyrir auknar fjárveitingar vegna verndunar og nýtingar menningarminja eins og stofnunin hefur ítrekað bent á.

Athugasemdir við einstakar greinar

Í fylgiskjali (lagafrumvarpinu sjálfu) eru gerðar athugasemdir við einstakar greinar.

Virðingarfyllst,

Kristín Huld Sigurðardóttir
forstöðumaður

Afrit sent: Mennta- og menningarmálaráðuneyti

Frumvarp til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða.

Frá umhverfis- og auðlindaráðherra

Athugasemdir Minjastofnunar Íslands eru ritaðar með rauðu. Athugasemdir eru einnig inni í texta með „track-changes“.

I. KAFLI

Almenn ákvæði.

1. gr.

Gildissvið.

Lög þessi gilda um stjórnun og starfrækslu Þjóðgarðastofnunar. Þá gilda löggin um verndun náttúrufars, sögu og menningar innan þjóðgarða, undirbúning friðlýsingar og friðlýsingu þjóðgarðs, um stjórnun, valdheimildir og rekstur þjóðgarða og um stjórnun annarra náttúruverndarsvæða og náttúruminja sem falla undir Þjóðgarðastofnun skv. lögum um náttúruvernd, lögum um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu, lögum um vernd Breiðafjarðar og eftir atvikum öðrum lögum.

Ætla má af frumvarpi til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða að verið sé að fela stofnuninni og þjóðgördunum valdheimildir og verkefni vegna menningarminja og menningarlandslag sem eru á hendi annarar ríkistofnunar, þ.e. Minjastofnunar Íslands og mennta- og menningarmálaráðuneytis. Til þess að það sé skýrt þegar í upphafi hvar valdheimildir varðandi menningarminjar og menningarlandslag liggja telur Minjastofnun mikilvægt að 25. gr. sé felld inn í lok 1. gr. laganna. Þannig að síðasta málsgrein 1.gr. verði sem hér segir:

Lög um menningarminjar nr. 80/2012 gilda alfarið um verndun sögu og menningar, menningarminja og menningarlandslags innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða. Allar valdheimildir varðandi slíkar minjar eru hjá yfirvöldum minjavörslu. Við alla málsmeðferð vegna menningarminja og menningarlandslags, friðlýsingu þeirra, stjórnun, rannsóknir og nýtingu skal farið að lögum um menningarminjar nr. 80/2012.

2. gr.

Orðskýringar.

Í lögum þessum merkja:

1. *Náttúruminjar*: Náttúrufyrirbæri sem ákveðið hefur verið að vernda með friðlýsingu, friðun eða með öðrum hætti eða sem tekin hefur verið afstaða til að rétt sé að vernda.
2. *Náttúruverndarsvæði*:
  - a. Friðlýst svæði og afmörkuð búsvæði friðaðra tegunda sem vernduð eru skv. 1. mgr. 56. gr. laga um náttúruvernd, nr. [60/2013](#).
  - b. Svæði og náttúrumyndanir á B- og C-hluta náttúruminjaskrár, sbr. 33. gr. laga um náttúruvernd, nr. [60/2013](#).

c. Afmörkuð svæði á landi og sjó sem njóta verndar samkvæmt lögum vegna náttúru eða náttúruandslags.

II. KAFLI

Þjóðgarðar.

3. gr.

Friðlýsing þjóðgarðs.

Friðlýsa má sem þjóðgarð stór náttúrusvæði sem eru lítt snortin og hafa að geyma sérstætt eða dæmigert lífríki ~~og jarðminjar, og/eða~~ Að friðlýsingu landslagslandslag eða sem eru mikilvægt í menningarlegu eða sögulegu tilliti skal unnið skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012 og af þeirri stofnun sem stýrir minjavernd í landinu.

Friðlýsing skal miða að því að vernda heildstæð náttúruleg vistkerfi, jarðminjar ~~og menningarminjar~~ og náttúruandslag sem einkenna svæðið og tryggja aðgang almennings að því til útivistar og til þess að kynnast náttúru og sögu svæðisins. Leggja skal áherslu á fræðslu og upplýsingar í þessu skyni. Þá er tilgangur friðlýsingar að efla samfélag og styrkja byggð og atvinnustarfsemi í nágrenni þjóðgarðs og á landinu öllu.

Leita skal samþykkis viðkomandi sveitarstjórnar áður en landsvæði í sveitarfélaginu er friðlýst sem þjóðgarður. Stofnun þjóðgarðs, friðlýsingar og gerð stjórnunar- og verndaráætlana skulu alltaf unnar í samstarfi við minjaverndaryfirvöld og skal betur gerð grein fyrir því samstarfi í reglugerð.

4. gr.

Markmið með stofnun þjóðgarðs.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Markmið greinarinnar eru göfug og sýna hve mikilvægt það er að haft sé samstarf við minjaverndaryfirvöld við stofnun þjóðgarða, sem og vernd og friðlýsingar innan þjóðgarða. Markmiðin sýna einnig mikilvægi þess að Minjastofnun eigi fasta fulltrúa bæði í stjórnnum þjóðgarðanna og umdæmisráðum. Það er sérstakt að umhverfissamtök eigi þar fulltrúa en ekki stofnunin sem fer með stjórnsýslu menningarminja á Íslandi. Menningarminjar eru innan allra þjóðgarðanna eins og fjallað verður um seinna í athugasemdunum. Þingvallabjóðgarður var stofnaður fyrst og fremst vegna tengsla staðarins við sögu þjóðarinnar þótt áhersla væri einnig á vernd náttúru. Hann var friðlýstur sem helgistaður. Heimsminjarnar á Þingvöllum sem eru á skrá UNESCO eru menningarlandslag þjóðgarðsins, ekki náttúran. 5. gr.

Markmið með stofnun þjóðgarðs samkvæmt lögum þessum er að:

1. Vernda náttúru og sögu þjóðgarðsins, svo sem landslag, lífríki, jarðmyndanir og menningarminjar.
2. Gefa almennungi kost á að kynnast og njóta náttúru, menningaru og sögu þjóðgarðsins.
3. Auðvelda almennungi aðgengi að þjóðgarðinum eftir því sem unnt er án þess að náttúra hans og menningarminjar spillist.
4. Stuðla að rannsóknum og fræða um þjóðgarðinn og ýta undir aukinn skilning almennings á gæðum og sérstöðu hans.
5. Leitast við að efla samfélag og styrkja byggð og atvinnustarfsemi í nágrenni þjóðgarðsins og á landinu öllu, meðal annars með því að hvetja til sjálfbærrar nýtingar gæða svæðisins.

Þjóðgarðurinn á Þingvöllum.

Þingvellir við Öxará og grenndin þar skal vera friðlýstur helgistaður allra Íslendinga sem þjóðgarður. Mörk þjóðgarðsins á Þingvöllum og hins friðhelga lands skulu vera: Að sunnan eru mörkin um línu sem dregin er úr landamerkjum jarðanna Arnarfells og Mjóaness á Langatanga, vestur yfir vatnið og í Grjótnes sem er á landamerkjum jarðanna Skálabrekku og Kárastaða. Þaðan ráða landamerki þeirra jarða að landamerkjum Selkots og síðan landamerki Selkots og Kárastaða að sýslumörkum Árnassýslu og Kjósarsýslu á Há-Kili. Þaðan ráða sýslumörk til norðausturs til upptaka Öxarár við Myrkavatn og í hátind Háusúlu og þaðan bein stefna til austurs í efsta tind Gatfells. Þaðan liggja mörkin til suðurs í Hrafnabjörg og með austur- og suðurmörkum jarðarinnar Gjábakka og með austurmörkum jarðarinnar Arnarfells í Langatanga. Hið friðlýsta land skal vera ævinleg eign íslensku þjóðarinnar. Það má aldrei selja eða veðsetja. Ráðherra getur með reglugerð, sbr. 41. gr., ákveðið stækkun þjóðgarðsins.

6. gr.

Vatnajökulsþjóðgarður.

Ráðherra ákveður friðlýsingu Vatnajökulsþjóðgarðs og stækkun þjóðgarðsins með reglugerð, sbr. 41. gr.

7. gr.

Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull.

Ráðherra ákveður friðlýsingu þjóðgarðsins Snæfellsjökuls og stækkun þjóðgarðsins með reglugerð, sbr. 41. gr.

8. gr.

Eignarhald lands í þjóðgarði.

Landsvæði þjóðgarðs skal vera í ríkiseign nema sérstakar ástæður mæli með öðru og um það náist samkomulag við landeigenda, sbr. 2. mgr. Land innan marka þjóðgarðsins á Þingvöllum skal vera ævinleg eign íslensku þjóðarinnar, sbr. 6. gr.

Heimilt er með samþykki landeiganda að friðlýsa land sem þjóðgarð eða hluta hans. Gerður skal samningur milli ráðherra og landeiganda um slíka friðlýsingu, að fenginni tillögu Þjóðgarðastofnunar, þar sem meðal annars kemur fram hvaða landnýting er heimil á svæðinu.

9. gr.

Kaup, eignarnám, bætur og lóðarleigusamningar.

Ríkissjóði er, að tillögu Þjóðgarðastofnunar, heimilt, eftir því sem fjárveitingar á fjárlögum leyfa, að kaupa einstakar fasteignir, mannvirki og nytjaréttindi sem eru innan þjóðgarðs eða í næsta nágrenni við hann og ekki eru í eigu íslenska ríkisins.

Þjóðgarðastofnun er heimilt að fengnu samþykki ráðherra að taka eignarnámi lönd, mannvirki og réttindi til að framkvæma friðun sem lög þessi mæla fyrir um. Um framkvæmd eignarnáms og ákvörðun bóta fer eftir almennum reglum.

Kaup og eignarnám skv. 1. og 2. mgr. eru háð þeim takmörkunum sem kveðið er á um í 8. gr. jarðalaga, nr. [81/2004](#). Heimildir 1. og 2. mgr. ná einungis til beinna og óbeinna eignarréttinda á eignarlandi eins og það er skilgreint í lögum um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afrétta.

Við gerð lóðarleigusamninga innan þjóðgarðs er heimilt að mæla fyrir um forkaupsrétt ríkisins við

sérhver aðilaskipti að beinum eða óbeinum eignarréttindum innan þjóðgarðsins. Einnig er heimilt að áskilja ríkinu kauprétt á mannvirki sem reist er á grundvelli slíks samnings. Þjóðgarðastofnun annast samningagerð við lóðarleiguhafa og innheimtu lóðarleigugjalda og hefur eftirlit með því að lóðarleiguhafar efni skuldbindingar sínar samkvæmt lóðarleigusamningi. Þjóðgarðurinn á Þingvöllum er að öllu leyti undanþeginn lögum um frístundabyggð og leigu lóða undir frístundahús.

Um rétt til bóta vegna friðlýsingar samkvæmt lögum þessum fer samkvæmt ákvæðum 42. gr. laga um náttúruvernd, nr. [60/2013](#).

III. KAFLI

Þjóðgarðastofnun.

10. gr.

Yfirstjórn.

Þjóðgarðastofnun er ríkisstofnun sem heyrir undir ráðherra og fer hann með yfirstjórn mála sem varða þjóðgarða, önnur náttúruverndarsvæði og náttúruvernd sem undir stofnunina heyra, sbr. 13. gr.

11. gr.

Forstjóri.

Ráðherra skipar forstjóra Þjóðgarðastofnunar til fimm ára í senn. Forstjóri skal hafa háskólamenntun sem nýtist í starfi.

Forstjóri ber ábyrgð á stjórnun og rekstri Þjóðgarðastofnunar gagnvart ráðherra og annast daglegan rekstur stofnunarinnar. Forstjóri ber ábyrgð á:

- a. að stofnunin starfi í samræmi við lög og stjórnvaldsfyrirmæli,
- b. fjárreiðum stofnunarinnar og reikningshaldi, að fjármunir séu nýttir á árangursríkan hátt og í samræmi við ársáætlun, að rekstrarútgjöld og rekstrarafkoma séu í samræmi við fjárveitingar og gerð ársáætlunar fyrir stofnunina í heild, þ.m.t. fyrir þjóðgarða að fenginni tillögu stjórna þeirra og
- c. yfirstjórn starfsmannamála.

12. gr.

Umdæmisráð.

Athugasemd Minjastofnunar: Umdæmisráðin fjalla skv. þessari grein um menningarminjar og menningarlandslag. Þau hafa yfirumsjón með gerð tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlýst svæði í viðkomandi umdæmi. Þau fjalla um atvinnustefnu sem snertir oft minjar. Af þessum sökum er mikilvægt að Minjastofnun eigi fastan fulltrúa í hverju umdæmisráði. Það er óeðlilegt að umhverfis- og ferðamálasamtök eigi þarna fulltrúa en ekki sú stofnun sem fer með valdheimildir vegna menningarminja í landinu. Minjastofnun telur því mikilvægt að fjölga fulltrúum í hverju umdæmisráði um einn. Nauðsynlegt er að einn fulltrúi Minjastofnunar sitji í hverju umdæmisráði til að tryggja virka aðkomu stofnunarinnar að vernd og nýtingu menningarminja og menningarlandslags í hverju umdæmi.

Landinu er skipt í umdæmi samkvæmt ákvæðum í reglugerð sem ráðherra setur, sbr. 41. gr.

Í hverju umdæmi skv. 1. mgr. starfar umdæmisráð sem ráðherra skipar til fjögurra ára í senn. Í umdæmisráði eiga sæti ~~tit~~ 11 fulltrúar:

1. Fulltrúi Þjóðgarðastofnunar. Í umdæmisráðum á rekstrarsvæðum Vatnajökulspjóðgarðs situr

Þjóðgarðsvörður sem fulltrúi Þjóðgarðastofnunar en annars starfsmaður stofnunarinnar sem forstjóri tilnefni. Þjóðgarðsverðir og formenn stjórna þjóðgarða og náttúruverndarsvæða hafa heimild til að sitja fundi umdæmisráðs á sínu svæði.

2. Einn fulltrúi tilnefndur af Minjastofnun Íslands.

32. Fimm fulltrúar tilnefndir sameiginlega af sveitarfélögum á svæði viðkomandi umdæmisráðs. Við umfjöllun um einstök friðlýst svæði skal tryggt að sveitarfélag sem friðlýsta svæðið fellur innan taki þátt í afgreiðslu málsins eigi sveitarfélagið ekki fastan fulltrúa í umdæmisráði. Fulltrúar sveitarfélaga sem þannig bætast við umdæmisráð hafa fullan atkvæðisrétt.

43. Einn fulltrúi tilnefndur af hverjum eftirtalinna aðila: Útivistarsamtökum, umhverfisverndarsamtökum og Bændasamtökum Íslands og einn fulltrúi tilnefndur sameiginlega af ferðamálasamtökum á viðkomandi svæði og Samtökum ferðaþjónustunnar.

Varamenn skulu skipaðir á sama hátt. Umdæmisráð kýs sér formann og varaformann úr hópi fulltrúa sveitarfélaga. Falli atkvæði jöfn ræður atkvæði formanns. Fulltrúi Minjastofnunar Íslands situr fundi umdæmisráða þegar til umfjöllunar eru menningarminjar innan náttúruverndarsvæðis.

13. gr.

Hlutverk Þjóðgarðastofnunar.

Athugasemd Minjastofnunar: Það gilda önnur lög um friðlýsingar menningarminja en náttúruminja og ber að breyta þessari grein í samræmi við það.

Hlutverk Þjóðgarðastofnunar er að annast þau verkefni sem stofnuninni eru falin í lögum þessum, lögum um náttúruvernd, lögum um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu, lögum um vernd Breiðafjarðar og eftir atvikum öðrum lögum.

Þjóðgarðastofnun annast stjórnun, rekstur og umsjón þjóðgarða og annarra náttúruverndarsvæða sem njóta verndar samkvæmt ákvæðum laga um náttúruvernd, laga um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu, laga um vernd Breiðafjarðar og eftir atvikum öðrum lögum. Gilda þau lög um verndun, undirbúning friðlýsingar og friðlýsingu náttúru og náttúruminja, eftirlit og valdheimildir Þjóðgarðastofnunar á slíkum svæðum. Um stjórnun náttúruverndarsvæða og rekstur gilda jafnframt ákvæði laga þessara. Um friðlýsingu menningarminja og alla ákvarðanatöku sem snertir menningarminjar skal farið skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012.

14. gr.

Hlutverk umdæmisráðs.

Athugasemd Minjastofnunar: Með því að Minjastofnun Íslands eigi fulltrúa í umdæmisráðum er umfjöllun stofnunarinnar um menningarminjar á svæðinu tryggð og allar boðleiðir stytta.

Hlutverk umdæmisráðs er að:

1. Vera Þjóðgarðastofnun til ráðgjafar um málefni náttúruverndar í umdæminu í samræmi við nánari ákvæði reglugerðar.
2. Hafa yfirumsjón með gerð tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlýst svæði í viðkomandi umdæmi, önnur en þjóðgarða og náttúruverndarsvæði þar sem stjórn hefur verið skipuð, sbr. 15. gr. Umdæmisráð innan Vatnajökulsþjóðgarðs hafa umsjón með gerð tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir hvert rekstrarsvæði þjóðgarðsins.
3. Veita umsögn um drög að atvinnustefnu, sbr. 2. tölul. 1. mgr. 20. gr., sem og önnur málefni sem ástæða þykir til að bera undir umdæmisráð.
4. Gera tillögu til stjórnar Vatnajökulsþjóðgarðs að ársáætlun fyrir það rekstrarsvæði þjóðgarðsins sem tilheyrir viðkomandi umdæmi innan þess fjárhagsramma sem því er ætlaður hverju sinni samkvæmt tillögu stjórnar.

15. gr.

Stjórn náttúruverndarsvæða.

Ráðherra er heimilt að fenginni tillögu Þjóðgarðastofnunar að skipa stjórn yfir náttúruverndarsvæði sem friðlýst eru samkvæmt lögum um náttúruvernd þar sem meðal annars eiga sæti fulltrúar þeirra sveitarfélaga sem eru á viðkomandi náttúruverndarsvæði og fulltrúi umhverfisverndarsamtaka. Stjórn samkvæmt ákvæði þessu skal skipuð til fjögurra ára í senn. Skal kveðið á um slíka skipun og samsetningu stjórnar í auglýsingu um friðlýsingu svæðisins. Um hlutverk slíkrar stjórnar gilda ákvæði 20. gr. eftir því sem við á.

16. gr.

Stjórn Þjóðgarðsins á Þingvöllum og Þingvallanefnd.

Athugasemd Minjastofnunar: Þingvellir eru á heimsminjaskrá UNESCO sem menningarlandslag, ekki vegna náttúruminja. Þjóðgarðurinn varð fyrst og fremst stofnaður vegna sögulegs mikilvægis hans fyrir þjóðina. Sögustaðir eru fornleifar skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012, 1. gr., 2. mgr., og 3.gr. liður f.

Með stjórn Þjóðgarðsins á Þingvöllum fer sérstök stjórn sem skipuð er af ráðherra. Í stjórn sitja ~~fimm sex~~ fulltrúar: Einn fulltrúi tilnefndur af sveitarstjórnnum þeirra sveitarfélaga sem Þjóðgarðurinn nær til, einn fulltrúi tilnefndur af Þingvallanefnd úr hópi alþingismanna sem þar eiga sæti, einn fulltrúi tilnefndur af umhverfisverndarsamtökum, [einn tilnefndur af Minjastofnun Íslands](#) og tveir fulltrúar skipaðir af ráðherra án tilnefningar, þ.e. formaður og varaformaður, og skal annar þeirra hafa fagþekkingu á verkswiði Þjóðgarða. Varamenn skulu skipaðir á sama hátt. Einn fulltrúi tilnefndur af útivistarsamtökum og einn fulltrúi tilnefndur sameiginlega af ferðamálasamtökum á svæðinu skulu eiga áheyrnaraðild að fundum stjórnar. Varamenn skulu skipaðir á sama hátt. Stjórn Þjóðgarðsins á Þingvöllum skal skipuð til fjögurra ára í senn.

Þingvallanefnd er skipuð af ráðherra og í henni sitja sex fulltrúar. Alþingi skal í upphafi hvers kjörtímabils kjósa fimm alþingismenn í Þingvallanefnd og jafnmarga til vara. Umboð þeirra varir þangað til ný nefnd hefur verið kjörin. Að auki skal einn fulltrúi í Þingvallanefnd tilnefndur af sveitarstjórnnum þeirra sveitarfélaga sem Þjóðgarðurinn nær til. Ráðherra skipar formann og varaformann úr hópi aðalmanna en nefndin skiptir að öðru leyti með sér verkum.

17. gr.

Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Innan Vatnajökulsþjóðgarðs er fjöldi menningarminja af ýmsum toga, á fjölsóttum og viðkvæmum svæðum, s.s. í Skaftafelli, og mikilvægt að halda vel utan um þau verðmæti. Það er mikilvægt að Minjastofnun eigi fulltrúa í stjórn þjóðgarðsins til að stytta boðleiðir og gæta hagsmuna menningarminja.

Með stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs fer sérstök stjórn skipuð af ráðherra. Í stjórn sitja ~~sju átta~~ fulltrúar:

1. Fjórir fulltrúar sveitarfélaga, einn frá hverju rekstrarsvæði þjóðgarðsins. Fulltrúi hvers rekstrarsvæðis skal tilnefndur sameiginlega af sveitarstjórnnum þeirra sveitarfélaga sem tilheyra viðkomandi rekstrarsvæði úr hópi fulltrúa þeirra í umdæmisráði.

2. [Einn fulltrúi tilnefndur af Minjastofnun Íslands](#)

32. Einn fulltrúi tilnefndur af umhverfisverndarsamtökum.

43. Tveir fulltrúar skipaðir af ráðherra án tilnefningar, þ.e. formaður og varaformaður, og skal

annar þeirra hafa fagþekkingu á verksviði þjóðgarða.

Varamenn skulu skipaðir á sama hátt og greinir í 1. mgr. Einn fulltrúi tilnefndur af útivistarsamtökum og einn fulltrúi tilnefndur sameiginlega af þeim ferðamálasamtökum sem tilnefna fulltrúa í umdæmisráð, sbr. 2. mgr. 12. gr., skulu eiga áheyrnaraðild að fundum stjórnar. Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs skal skipuð til fjögurra ára í senn.

18. gr.

Stjórn þjóðgarðsins Snæfellsjökuls.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Innan þjóðgarðsins er fjöldi menningarminja sem m.a. eru hluti af aðdráttarafli svæðisins, m.a. minjar býla, greftrunarstaðir, leiðir og minjar sem tengjast sjósókn. Minjastofnun Íslands hefur átt fulltrúa í ráðgjafanefnd þjóðgarðsins frá 2001 og hefur það samstarf reynt mjög vel og er til eftirbreytni.

Með stjórn þjóðgarðsins Snæfellsjökuls fer sérstök stjórn skipuð af ráðherra. Í stjórn sitja ~~fimm-sex~~ fulltrúar: Þrjú fulltrúar tilnefndir af sveitarstjórnnum þeirra sveitarfélaga sem þjóðgarðurinn nær til, ~~einn fulltrúi tilnefndur af Minjastofnun~~ Íslands, einn fulltrúi tilnefndur af umhverfisverndarsamtökum og einn fulltrúi skipaður af ráðherra án tilnefningar og skal hann vera formaður. Varamenn skulu skipaðir á sama hátt. Einn fulltrúi tilnefndur af útivistarsamtökum og einn fulltrúi tilnefndur sameiginlega af ferðamálasamtökum á svæðinu skulu eiga áheyrnaraðild að fundum stjórnar. Stjórn þjóðgarðsins Snæfellsjökuls skal skipuð til fjögurra ára í senn.

19. gr.

Starfsemi stjórnna þjóðgarða.

Stjórnir þjóðgarða skulu funda eftir því sem ástæða þykir til en þó eigi sjaldnar en á þriggja mánaða fresti og skulu ákvarðanir þeirra samkvæmt ákvæðum laga þessara teknar á fundum stjórnar. Forstjóri þjóðgarðastofnunar eða staðgengill hans hefur rétt til að sitja fundi stjórnna þjóðgarða. Ef umdæmisráð eða þingvallanefnd telja nauðsynlegt að leita eftir afstöðu eða ákvörðun stjórnar þjóðgarðs um tiltekið málefni geta þau óskað eftir því að haldinn sé fundur í stjórn þjóðgarðsins. Afl atkvæða ræður úrslitum mála á fundum stjórnar.

Stjórnir þjóðgarða setja sér starfsreglur þar sem nánar er kveðið á um framkvæmd starfa þeirra. Starfsreglur stjórnna þjóðgarða skulu staðfestar af ráðherra og birtar í B-deild Stjórnartíðinda.

20. gr.

Hlutverk stjórnna þjóðgarða.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Hvort sem um er að ræða stefnumótun, gerð stjórnunar- og verndaráætlana eða umfjöllun um atvinnustefnu, eru þetta málefni sem snerta menningarminjar og menningarlandslag. Því er mikilvægt að minjaverndaryfirvöld eigi fulltrúa í stjórnunum. Með því að Minjastofnun Íslands eigi fulltrúa í stjórnnum þjóðgarða er umfjöllun stofnunarinnar um menningarminjar á svæðinu tryggð og allar boðleiðir stytta.

Stjórn hvers þjóðgarðs hefur umsjón með því svæði sem er innan marka hans. Helstu verkefni stjórnar eru að:

1. Móta stefnu í málefnum þjóðgarðsins í samræmi við 4. gr.
2. Hafa yfirumsjón með gerð tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun, reglugerð fyrir þjóðgarðinn og atvinnustefnu.
3. Gera tillögu að ársáætlun um rekstur þjóðgarðsins og rekstrarsvæða í samvinnu við forstjóra í samræmi við fjárveitingar.
4. Samræma starfsemi rekstrarsvæða þjóðgarðs.
5. Hafa eftirlit með framkvæmd reglna þjóðgarðsins, stjórnunar- og verndaráætlunar og atvinnustefnu.
6. Hafa eftirlit með því að samningar við landeigendur í þjóðgarðinum séu virtir.
7. Eiga samstarf við stofnanir, sveitarfélög og hagsmunaaðila um málefni þjóðgarðsins.

21. gr.

Hlutverk Þingvallanefndar.

Athugasemdir Minjastofnunar Íslands:

Varðandi 1. lið – Minjastofnun gerir athugasemd við að Þingvallanefnd sé ráðgefandi fyrir Þjóðgarðastofnun um atriði sem þarfnast fagþekkingar, s.s. náttúruvernd og vernd menningarminja.
Varðandi 4. lið – Minjastofnun Íslands fer með stjórnslu minja á Þingvöllum líkt og annars staðar á landinu og ákvarðanir Þingvallanefndar um málefni Þingvalla sem þingstaðar geta ekki verið bindandi séu ákvarðanir Minjastofnunar á annan veg.

Helstu verkefni Þingvallanefndar lúta að sérstöðu Þingvalla sem þingstaðar og eru að:

1. Vera stjórn þjóðgarðsins og Þjóðgarðastofnun til ráðgjafar um málefni svæðisins með tilliti til náttúruverndar, menningarminja, sögu og sérstöðu sem þingstaðar.
2. Veita umsögn um málefni þjóðgarðsins áður en stefnumótandi ákvarðanir eru teknar af hálfu stjórnar, þ.m.t. um tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun og atvinnustefnu fyrir þjóðgarðinn. Samþykki Þingvallanefndar skal liggja fyrir um tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun og atvinnustefnu áður en hún er samþykkt af stjórn.
3. Veita umsögn um tillögu að ársáætlun þjóðgarðsins.
4. Fjalla um önnur mál sem varða þingstaðinn og friðhelgi svæðisins. Afstaða Þingvallanefndar um málefni Þingvalla sem þingstaðar skal vera bindandi fyrir stjórn þjóðgarðsins.

22. gr

Rekstrarsvæði Vatnajökulsþjóðgarðs.

Vatnajökulsþjóðgarður skiptist í fjögur rekstrarsvæði sem rekin skulu sem sjálfstæðar rekstrareiningar á ábyrgð þjóðgarðsvarðar.

23. gr.

Þjóðgarðsverðir.

Á hverju rekstrarsvæði Vatnajökulsþjóðgarðs og í þjóðgarðinum Snæfellsjökli og þjóðgarðinum á Þingvöllum skal starfa þjóðgarðsvörður sem ráðinn er af forstjóra.

Þjóðgarðsvörður annast daglegan rekstur og stjórn viðkomandi þjóðgarðs eða rekstrarsvæðis í samráði við forstjóra og samkvæmt starfslýsingu sem forstjóri setur honum. Þjóðgarðsvörður ber ábyrgð á fjárreiðum og reikningshaldi gagnvart forstjóra. Þjóðgarðsvörður framfylgir innan viðkomandi svæðis ákvörðunum sem teknar eru af forstjóra og stjórn þjóðgarðsins og stefnumótun sem samþykkt hefur verið innan þjóðgarðsins og Þjóðgarðastofnunar.

24. gr.

Miðlæg starfsemi.

Innan Þjóðgarðastofnunar er rekin miðlæg starfsemi sem heyrir undir forstjóra og veitir forstjóra, stjórnnum, Þingvallanefnd, umdæmisráðum, þjóðgarðsvörðum og öðru starfsliði stofnunarinnar faglega þjónustu, stuðning og aðstoð við undirbúning friðlýsinga [skv. lögum um náttúruvernd nr. 60/2013](#), áætlanagerð, eftirfylgni og framkvæmd annarra verkefna sem kveðið er á um í lögum þessum og öðrum lögum sem kveða á um verkefni Þjóðgarðastofnunar. [Um friðlýsingu menningarminja og menningarlandslags gilda lög um menningarminjar nr. 80/2012](#)

25. gr.

Menningarminjar.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Þessi grein á ekki heima hér heldur ætti hún að koma í upphafi frumvarpsins, t.d. sem seinni hluti 1. gr. Að vel ígrunduðu máli og í samræmi við rök við ýmsar greinar frumvarpsins sjáum við ekki annað en að Minjastofnun verði að eiga fulltrúa í umdæmisráðum og stjórnnum þjóðgarða

Um menningarminjar fer samkvæmt ákvæðum laga um menningarminjar, nr. [80/2012](#). Þegar Þjóðgarðastofnun fjallar um menningarminjar innan þjóðgarðs skal ávallt leita til Minjastofnunar Íslands sem annast verndun og vörslu menningarminja í landinu.

IV. KAFLI

Stjórnunar- og verndaráætlanir þjóðgarða.

26. gr.

Stjórnunar- og verndaráætlun.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Minjastofnun þarf að hafa virka aðkomu að gerð stjórnunar- og verndaráætlana. Það gerist ekki nema fulltrúar hennar eigi sæti í umdæmisráðum og stjórnnum þjóðgarða. Um friðlýsingu menningarminja og menningarlandslags fer skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012 og verndaráætlanir fyrir menningarminjar og menningarlandslag eru unnar af Minjastofnun Íslands. Stofnunin veitir ekki öðrum aðilum slíkt umboð.

Stjórnunar- og verndaráætlun skal unnin fyrir hvern þjóðgarð og er meginstjórnþæki þjóðgarða. Í áætluninni eru tilgreind nánar markmið verndar, stefna stjórnar og leiðir til að framfylgja stjórnun og vernd í samræmi við markmið laga þessara.

Í stjórnunar- og verndaráætlun er gerð grein fyrir markmiðum verndar á einstökum svæðum innan viðkomandi þjóðgarðs, verndaraðgerðum, endurheimt vistkerfa, vöktun, landnýtingu, öryggismálum, mannvirkjagerð, stefnu stjórnar um staðsetningu og fyrirkomulag gestastofa og þjónustustöðva innan þjóðgarðs, samgöngum og öðrum innviðum á svæðinu. Þar skal fjallað um umferðarrétt almennings, aðgengi að svæðinu, not þess og takmarkanir sem gilda á einstökum svæðum.

Í stjórnunar- og verndaráætlun skal tilgreina almenn skilyrði sem sett eru fyrir því að aðilar megi stunda atvinnu innan þjóðgarðsins. Þar skal jafnframt koma fram almennt mat á því hvort og þá hvernig takmarka skuli atvinnutengda starfsemi innan þjóðgarðs með hliðsjón af ákvæðum 4. gr.

Í stjórnunar- og verndaráætlun er heimilt að setja skilyrði um hvernig framkvæmdum skuli háttað og um eftirlit með þeim til að tryggja að framkvæmdir raski ekki að óþörfu lífríki, jarðmyndunum, vatnafari, landslagi eða menningarminjum í þjóðgarðinum.

27. gr.

Málsmeðferð.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Málsmeðferðin sem 27. gr fjallar um gengur einfaldlega ekki upp þar sem hún er ekki í samræmi við lög um menningarminjar nr. 80/2012 hvað varðar menningarminjar og menningarlandslag innan þjóðgarða og náttúruverndarsvæða. Það þarf séráætlun og aðra málsmeðferð varðandi verndaráætlanir fyrir menningarminjar. Þær eru auk þess unnar af Minjastofnun Íslands. Umhverfis- og auðlindaráðherra getur ekki tekið ákvarðanir varðandi menningarminjar, sbr. heimild í frumvarpinu til að gera breytingar á stjórnunar- og verndaráætlunum. Málaflokkur menningarminja heyrir ekki undir hann heldur mennta- og menningarmálaráðherra.

Sjá „samráð“ [gult] í texta: Yfirvöld menningarminja í landinu sætta sig ekki við samráð vegna stjórnunar- og verndaráætlana innan þjóðgarða eða að fá einungis að senda inn athugasemdir. Samvinna þarf að vera um verkið frá upphafi þess. Valdheimildirnar eru hjá Minjastofnun Íslands og stofnunin tekur endanlega ákvörðun um öll mál er snerta menningarminjar.

Hvert umdæmisráð innan Vatnajökulsþjóðgarðs vinnur tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir sitt rekstrarsvæði. Í öðrum þjóðgöörðum vinnur stjórn þjóðgarðsins slíka tillögu. Í tilviki þjóðgarðsins á Þingvöllum skal stjórn þjóðgarðsins óska eftir því við Þingvallanefnd að hún skilgreini áherslumál sín áður en vinna við gerð tillagna að stjórnunar- og verndaráætlun hefst. Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs fer yfir tillögur umdæmisráða og vinnur stjórnunar- og verndaráætlun fyrir þjóðgarðinn í heild. Stjórn getur gert breytingar á tillögum umdæmisráða. Tillögurnar skulu unnar í samráði við hlutaðeigandi fagstofnanir ríkisins. Við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar skal hafa samráð við eigendur lands innan þjóðgarðs, sveitarstjórnir og aðra hagsmunaaðila á svæðinu.

Stjórnir þjóðgarða og umdæmisráð vinna stjórnunar- og verndaráætlun í samvinnu við forstjóra Þjóðgarðastofnunar. Starfslíð miðlægrar starfsemi Þjóðgarðastofnunar skal taka þátt í gerð stjórnunar- og verndaráætlunar þjóðgarðs og veita þjónustu og faglega aðstoð við vinnslu hennar. Þá skal stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðsins Snæfellsjökuls og þjóðgarðsins á Þingvöllum send umdæmisráði til umsagnar áður en hún er samþykkt af stjórn. Samþykki Þingvallanefndar skal liggja fyrir um tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir þjóðgarðinn á Þingvöllum áður en hún er samþykkt af stjórn hans. Stjórnir og forstjóri skulu gæta þess að stjórnunar- og verndaráætlun samræmist ákvæðum laga þessara og reglugerðar um viðkomandi þjóðgarð.

Tillaga stjórnar að stjórnunar- og verndaráætlun skal auglýst opinberlega og almenningi og hagsmunaaðilum gefinn kostur á að gera athugasemdir áður en endanleg tillaga er send ráðherra. Frestur til að gera athugasemdir við tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun skal a.m.k. vera sex vikur frá birtingu auglýsingar.

Tillaga stjórnar að stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðs skal send ráðherra til staðfestingar. Ráðherra getur gert breytingar á stjórnunar- og verndaráætlun telji hann hana eða einstaka hluta hennar fara í bága við lög þessi eða reglugerð um viðkomandi þjóðgarð. Þegar ráðherra hefur staðfest stjórnunar- og verndaráætlun fyrir þjóðgarð skal hún auglýst í B-deild Stjórnartíðinda og tekur hún gildi við birtingu.

Heimilt er að gera breytingar á stjórnunar- og verndaráætlun og fer um málsmeðferð samkvæmt ákvæðum 1.–4. mgr. Stjórn getur lagt til breytingar á stjórnunar- og verndaráætlun án þess að um það berist tillaga frá viðkomandi umdæmisráði. Í þeim tilvikum skal ávallt leita umsagnar viðkomandi umdæmisráðs og eftir atvikum Þingvallanefndar áður en tillagan er send ráðherra. Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir þjóðgarð skal endurskoðuð eigi sjaldnar en á tíu ára fresti. Við stækkun þjóðgarðs er heimilt að gera viðauka við stjórnunar- og verndaráætlun með lýsingu á breyttum mörkum þjóðgarðs og náttúrufari og ákvæðum um stjórnun og vernd hins nýja svæðis, án þess að öll áætlunin sé tekin til endurskoðunar. Um málsmeðferð fer samkvæmt ákvæðum 1.–4. mgr.

28. gr.

Réttaráhrif stjórnunar- og verndaráætlunar.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: 2. mgr. [gult] Gengur gegn valdheimildum Minjastofnunar Íslands á grundvelli laga um menningarminjar nr. 80/2012. Minjastofnun hefur heimild til að gera það sem þarf til verndar minjum alls staðar á landinu, s.s. að framkvæma rannsóknir sem hafa jarðrask í för með sér.

Sveitarstjórnir eru bundnar af efni stjórnunar- og verndaráætlunar við gerð skipulagsáætlana fyrir landsvæði innan þjóðgarðs. Þetta á þó ekki við í þjóðgarðinum á Þingvöllum en þar er sveitarstjórn eigi að síður við gerð skipulagsáætlana bundin af ákvæðum laga þessara og reglugerða sem settar eru fyrir þjóðgarðinn á Þingvöllum.

Mannvirkjagerð og hvers konar jarðrask innan þjóðgarðs eru óheimil ef ekki er gert ráð fyrir því í stjórnunar- og verndaráætlun, sbr. þó 29. og 35. gr. Óheimilt er að gera nokkurt jarðrask eða reisa mannvirki innan þjóðgarðsins á Þingvöllum nema að fengnu samþykki stjórnar þjóðgarðsins. Samþykki Þingvallanefndar skal liggja fyrir áður en stjórn þjóðgarðsins á Þingvöllum veitir samþykki. Ekki þarf sérstakt leyfi þjóðgarðastofnunar samkvæmt lögum þessum fyrir framkvæmdum sem gert er ráð fyrir í stjórnunar- og verndaráætlun. Slíkar framkvæmdir kunna eigi að síður að vera háðar framkvæmdaleyfi eða byggingarleyfi viðkomandi sveitarfélags, [sem og umsögn og leyfi Minjastofnunar Íslands](#). Ávallt skal hafa samráð við viðkomandi þjóðgarðsvörð áður en framkvæmd hefst.

Þjóðgarðastofnun hefur eftirlit með framkvæmdum og að virt séu ákvæði laga þessara, reglugerðar um viðkomandi þjóðgarð ásamt stjórnunar- og verndaráætlun og þeim skilyrðum sem framkvæmdinni eru sett þar.

Allir sem fara um þjóðgarð og dveljast þar, svo sem vegna ferðalaga eða í atvinnuskyni, eru bundnir af áætluninni, eftir því sem við á. Að öðru leyti gilda ákvæði náttúruverndarlaga [og laga um menningarminjar](#) um framkvæmdir í þjóðgörðum.

V. KAFLI

Almennar meginreglur.

29. gr.

Bann við spjöllum og raski.

Óheimilt er að valda spjöllum eða raski á lífríki, jarðmyndunum, landslagi og menningarminjum innan þjóðgarða. Þá er óheimilt að gera nokkuð það sem getur spillt eða mengað jarðveg eða vatn, hvort sem er á yfirborði eða grunnvatn.

Allar framkvæmdir innan þjóðgarðs skulu samræmast verndarmarkmiðum þjóðgarðsins samkvæmt ákvæðum laga þessara [og laga um menningarminjar](#), reglugerða sem settar eru samkvæmt þeim og stjórnunar- og verndaráætlunar þjóðgarðsins. Sé óhjákvæmilegt að ráðast í framkvæmdir sem ekki er gert ráð fyrir í stjórnunar- og verndaráætlun eða ársáætlun þjóðgarðsins skal samráð haft við stjórn viðkomandi þjóðgarðs [og Minjastofnun Íslands](#) [þegar um menningarminjar er að ræða](#). Þó eru heimilar framkvæmdir sem miða að því að endurheimta landgæði, verja lífríki, jarðmyndanir og landsvæði, svo sem vegna ágangs manna, dýra eða plantna eða vegna náttúruhamfara, ágangs vatns og sjávar, jarðvegseyðingar eða annarrar röskunar af völdum manna eða náttúru. [Slíkar framkvæmdir þarf að bera undir Minjastofnun Íslands sbr. lög um menningarminjar nr. 80/2012, 21., 22. og 24. gr.](#)

30. gr.

Dvöl, umgengni og umferð í þjóðgörðum.

Almenningi er heimil för um þjóðgarða og dvöl þar í lögum tilgangi.

Öllum er skylt að ganga vel um náttúru þjóðgarðs og menningarminjar og sýna ýrtruðu varúð og tillitssemi svo að náttúru, menningarminjum og mannvirkjum þjóðgarðsins verði ekki spillt. Gestum

Þjóðgarðs er skylt að hlíta fyrir mælum starfsmanna þjóðgarðsins um umgengni og háttsemi í þjóðgarðinum.

Í reglugerð skal mælt fyrir um dvöl, umgengni og umferð í þjóðgördum, þ.m.t. tjöldun og umferð gangandi, ríðandi og hjólandi vegfarenda, sem og um umferð vélknúinna ökutækja, báta, skipa, loftfara, flygilda og hvers konar annarra farartækja í þjóðgarði. [Tryggja þarf heimildir Minjastofnunar Íslands til að rækja eftirlits- og rannsóknarhlutverk sitt með eðlilegum hætti, s.s. með notkun flygilda og umferð ökutækja.](#) Þá er heimilt að mæla fyrir um köfun innan þjóðgarðs í reglugerð í því skyni að tryggja vernd náttúrufars og öryggi fólks.

Akstur vélknúinna ökutækja utan vega í þjóðgarði er bannaður. [Um undanþáguheimildir opinberra eftirlitsaðila, s.s. Minjastofnunar Íslands, er fjallað í reglugerð.](#) Þó er heimilt að aka slíkum tækjum á jöklum og snævi þakinni jörð utan vega svo fremi sem jörð er snævi þakin og frosin eða snjóþekjan traust og augljóst að ekki sé hætt á náttúruspjöllum [né spjöllum á menningarminum](#). Í reglugerð er heimilt að banna akstur vélknúinna ökutækja á einstökum svæðum allt árið um kring eða á tilteknum tímum ársins.

Afla skal leyfis þjóðgarðsvarðar til lendingar loftfars innan þjóðgarðs.

Í stjórnunar- og verndaráætlun hvers þjóðgarðs skal gerð sérstök grein fyrir öllum vegum sem heimilt er að aka innan þjóðgarðsins. Heimilt er að takmarka umferð á einstökum vegum, slóðum eða svæðum við tiltekinn tíma ársins eða binda hana við tiltekna notkun, svo sem vegna veiða, smölunar búfjár eða annarra landbúnaðarstarfa eða vegna rannsókna, ef það er talið nauðsynlegt vegna verndunar viðkomandi landsvæðis.

Liggi landsvæði eða lífríki undir skemmdum og talið er nauðsynlegt að grípa til tafarlausra aðgerða getur þjóðgarðastofnun tekið ákvörðun um tímabundna lokun afmarkaðs svæðis fyrir umferð. Akvörðun þjóðgarðastofnunar um tímabundna lokun svæðis skal birt í B-deild Stjórnartíðinda og á annan áberandi hátt í dagblöðum og á vefsíðu viðkomandi þjóðgarðs.

31. gr.

Öryggi gesta.

Fólk ferðast um og dvelur í þjóðgördum á eigin ábyrgð.

Í stjórnunar- og verndaráætlun skal fjalla um öryggismál innan þjóðgarða og uppbyggingu innviða vegna þeirra á áningarstöðum þar sem talin er þörf á ráðstöfunum til að vara fólk við hættu eða nauðsynlegt er að beina umferð frá hættum í umhverfinu.

Þjóðgarðsverðir og annað starfsfólk þjóðgarðastofnunar veitir fræðslu og upplýsingar eftir því sem unnt er varðandi öryggi gesta innan þjóðgarða. Starfsfólk er lögreglu og öðrum björgunar- og viðbragðsaðilum til aðstoðar komi upp hættu- eða neyðarástand innan þjóðgarðs eða á öðrum náttúruverndarsvæðum, sbr. einnig 35. gr.

VI. KAFLI

Starfsemi í þjóðgördum og þjónusta.

32. gr.

Atvinnustefna og samningar við þjónustuaðila.

Athugasemdir Minjastofnunar Íslands:

- 1) Hvaða þýðingu hefur 2. mgr. fyrir nýtingu menningarminja innan svæðisins? Þetta sýnir enn skýrar að Minjastofnun verður að hafa skýra aðkomu að stjórn þjóðgarðs.
- 2) Minjastofnun verður að hafa beina aðkomu að gerð stjórnunar og verndaráætlana í þjóðgördum og öðrum náttúruverndarsvæðum enda eru svæðin undantekningalaust menningarlandslag.

3) Á Minjastofnun að koma beint að gerð þessarar stjórnunar- og verndaráætlunar í samvinnu við Þjóðgarðastofnun eða er eðlilegra að gera tvær áætlanir, það er aðra á grundvelli laga um menningarminjar?

Í atvinnustefnu skal leitast við að styrkja byggð og atvinnustarfsemi í nágrenni þjóðgarða.

Stjórn hvers þjóðgarðs skal móta stefnu fyrir atvinnutengda starfsemi innan þjóðgarðsins[1]. Atvinnustefnan skal vera í samræmi við ákvæði 4. gr. og ákvæði viðkomandi stjórnunar- og verndaráætlunar um atvinnutengda starfsemi innan þjóðgarðs, sbr. 3. mgr. 26. gr.[og í samræmi við lög um menningarminjar \[2\]](#).

Óheimilt er að reka atvinnutengda starfsemi í þjóðgarði án samnings um slíka starfsemi við Þjóðgarðastofnun [og heimildar Minjastofnunar](#). Slík starfsemi skal rekin í samræmi við atvinnustefnu þjóðgarðs og ákvæði [stjórnunar- og verndaráætlananna.\[3\]](#) Þegar stjórnunar- og verndaráætlun liggur ekki fyrir varðandi svæði innan þjóðgarðs er eingöngu heimilt að gera samninga um atvinnutengda starfsemi á því svæði til skamms tíma. Slíkir samningar skulu uppfylla almenn skilyrði atvinnustefnu viðkomandi þjóðgarðs enda sé talið að starfsemin sé ekki í andstöðu við verndarmarkmið. Slíkir samningar skulu gerðir í samráði við stjórn viðkomandi þjóðgarðs. [Um minjar og nýtingu þeirra gilda lög um menningarminjar](#).

Í samningum skv. 2. mgr. skal setja þau skilyrði fyrir starfseminni sem talin er þörf á, meðal annars vegna verndarmarkmiða þjóðgarðsins og samræmis við atvinnustefnu og stjórnunar- og verndaráætlun.

33. gr.

Leyfisveitingar.

Afla skal leyfis Þjóðgarðastofnunar vegna skipulagðra viðburða og einstakra verkefna sem kalla á aðstöðu, mannafla eða meðferð tækja í þjóðgarði, svo sem til kvikmyndunar, viðburða, samkomuhalds og rannsókna. [Um veitingu leyfa til fornleifarannsókna gilda ákvæði laga um menningarminjar nr. 80/2012. Minjastofnun Íslands hefur almennt umboð og ákvarðanavald til að gera það sem gera þarf til verndar minjum og þarf hvorki að leita heimildar annarra stofnana eða landeigenda til þess, en ber að tilkynna landeiganda um áform sín. Stofnuninni Þjóðgarðastofnun er heimilt að setja skilyrði fyrir leyfisveitingu.](#)

Þjóðgarðastofnun er heimilt að loka tímabundið einstökum svæðum þjóðgarðsins ef það er nauðsynlegt vegna viðburða eða verkefna sem veitt hefur verið leyfi fyrir. [Hvað varðar viðburði eða verkefni sem snerta minjar og menningarlandslag skal slík lokun gerð í fullri samþykkt Minjastofnunar](#). Hafa skal samráð um slíka ákvörðun við fulltrúa ferðapjónustu sem ætla má að hyggi á ferðir um svæðið eftir því sem kostur er. Ákvörðun Þjóðgarðastofnunar um lokun svæðis skal birt í B-deild Stjórnartíðinda og á annan opinberan hátt í fréttamiðlum og á vef þjóðgarðsins.

Ákvæði laga þessara um leyfisveitingar ganga framár ákvæðum laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afrétta um leyfisveitingar sveitarfélaga. [Þau ganga ekki framár lögum um menningarminjar](#).

34. gr.

Meginstarfsstöðvar og þjónustustöðvar.

Þjónusta og upplýsingar eru veittar á meginstarfsstöðvum þjóðgarða. Þær eru eftirfarandi:

1. Vatnajökulsþjóðgarður: Í Ásbyrgi, Mývatnssveit, á Skriðuklaustri, Hornafirði, í Skaftafelli og á Kirkjubæjarklaustri.

2. Þjóðgarðurinn á Þingvöllum: Á Þingvöllum.

3. Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull: Á Hellissandi.

Enn fremur er heimilt að reka gestastofur og þjónustustöðvar í þjóðgördum og á öðrum

náttúruverndarsvæðum þar sem almenningi er veitt fræðsla um náttúruvernd og þjónusta eftir því sem þörf krefur. Meginstarfsstöðvar, gestastofur og þjónustustöðvar mynda hluta þjónustunets Þjóðgarðastofnunar. Stjórn þjóðgarðs ákveður staðsetningu og rekstrarfyrirkomulag gestastofa og þjónustustöðva innan þjóðgarðsins í samráði við forstjóra Þjóðgarðastofnunar og skal stefna stjórnar þar að lútandi koma fram í stjórnunar- og verndaráætlun.

VII. KAFLI

Eftirlit og úrskurðir.

35. gr.

Eftirlit.

Þjóðgarðastofnun hefur eftirlit með því að virt séu ákvæði laga þessara, reglugerða sem settar eru samkvæmt þeim og stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir þjóðgarða. Þjóðgarðsverðir annast eftirlit á sínu svæði og samskipti við lögreglu og önnur eftirlitsstjórnvöld vegna brota á lögum þessum og reglugerðum sem settar eru samkvæmt þeim. [Þjóðgarðsvörðum og öðrum ber að hafa samband við Minjastofnun varðandi brot sem snerta menningarminjar og menningarlandslag.](#)

Þjóðgarðsverði er heimilt að loka þjóðgarði eða einstökum svæðum hans fyrirvaralaust ef hann telur að dvöl manna eða umferð geti spillt lífríki, jarðmyndunum, landslagi eða menningarminjum, ef hættuástand skapast í þjóðgarðinum vegna náttúruvá eða ef slíkt er nauðsynlegt af öðrum ástæðum til að tryggja öryggi gesta. [Fullt samstarf skal haft við Minjastofnun vegna mál sem snerta menningarminjar og menningarlandslag.](#)

Ef brýna nauðsyn ber til er Þjóðgarðastofnun, í samráði við önnur stjórnvöld eftir atvikum, heimilt að ráðast í framkvæmdir sem ekki er gert ráð fyrir í stjórnunar- og verndaráætlun, svo sem að láta leggja nýjan veg eða stíg eða annað sem auðveldar aðkomu eða brottför af svæði. Skilyrði er að með framkvæmdinni sé brugðist við náttúruvá eða öðrum óvæntum aðstæðum og að framkvæmdin sé unnin í öryggisskyni eða vegna rannsókna sem nauðsynlegar eru til að tryggja almennt öryggi. Í stjórnunar- og verndaráætlun skal útfæra nánar almenn skilyrði og umfang slíkra framkvæmda sem til kynni að koma, svo sem um merkingar og stikun, afnám vega og aðrar framkvæmdir sem ráðast þarf í þegar náttúruvá eða aðrar óvæntar aðstæður eru ekki lengur fyrir hendi.

Þjóðgarðsverði og öðrum starfsmönnum þjóðgarðs er heimilt að vísa úr þjóðgarði hverjum þeim sem brýtur ákvæði laga þessara, reglugerðar um þjóðgarðinn, stjórnunar- og verndaráætlunar og annarra reglna sem um þjóðgarðinn gilda.

36. gr.

Ágreiningur um framkvæmd laganna.

Ákvarðanir sem teknar eru á grundvelli laga þessara [og snerta náttúru](#) eru kærnanlegar til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Úrskurður úrskurðarnefndar er endanlegur úrskurður á stjórnarsýslustigi. [Um menningarminjar og menningarlandslag gilda lög um menningarminjar nr. 80/2012 en skv. þeim eru ákvarðanir Minjastofnunar endanlegar á stjórnarsýslustigi. sbr. 51. gr.](#)

Kæru rétt samkvæmt þessari grein eiga þeir sem eiga lögvarða hagsmuni tengda ákvörðuninni og einnig umhverfisverndarsamtök og útivistarsamtök sem varnarþing eiga á Íslandi, enda séu félagsmenn samtakanna 30 eða fleiri og það samrýmist tilgangi þeirra að gæta hagsmuna sem ákvörðunin lýtur að. Um kærufrest, málsmeðferð og annað sem varðar kæru [er snerta náttúru](#) ~~na~~ fer samkvæmt lögum um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála.

[1. Mgr. ATH, Minjastofnun Íslands hefur endanlegt úrskurðarvald varðandi menningarminjar, sbr. lög um menningarminjar nr. 80/2012.](#)

VIII. KAFLI

Þvingunarúrræði og viðurlög.

37. gr.

Áskorun, fyrirmæli um úrbætur, dagsektir o.fl.

Ef brotið er gegn fyrirmælum laga þessara eða stjórnvaldsfyrirmæla sem sett eru á grundvelli þeirra getur Þjóðgarðastofnun beint áskorun til viðkomandi aðila um að láta af ólögumætri athöfn eða athafnaleysi.

Þjóðgarðastofnun getur lagt fyrir framkvæmdaraðila, sem valdið hefur náttúruspjöllum með framkvæmd sem brýtur í bága við ákvæði laga þessara, stjórnvaldsfyrirmæla sem sett eru á grundvelli þeirra, leyfa sem stofnunin veitir samkvæmt lögum þessum eða samninga, að bæta úr þeim, t.d. að afmá jarðrask og lagfæra gróðurskemmdir. Ef um er að ræða framkvæmd sem framkvæmdaleyfi eða byggingarleyfi hefur verið veitt fyrir skal Þjóðgarðastofnun hafa samráð við skipulagsfulltrúa eða byggingarfulltrúa viðkomandi sveitarfélags áður en slík fyrirmæli eru gefin út. Veita skal hæfilegan frest til úrbóta. Krafa um úrbætur má ekki vera ósanngjörn með tilliti til kostnaðar, eðlis og umfangs tjónsins og stöðu og sakar hins brotlega. Ákvæði þessarar málsgreinar gilda ekki um umhverfistjón sem fellur undir lög um umhverfisábyrgð [eða spjöll á menningarmínum sem falla undir lög um menningarmínjar](#).

Ef aðili verður ekki við áskorun eða fyrirmælum Þjóðgarðastofnunar samkvæmt lögum þessum innan tiltekins frests er heimilt að ákveða honum dagsektir allt að 500.000 kr. þar til úr er bætt. Dagsektir renna í ríkissjóð. Ráðherra getur í reglugerð breytt upphæð dagsekta í samræmi við verðlagsþróun. Dagsektir má innheimta með fjárnámi.

Heimilt er að láta vinna verk á kostnað hins vinnuskylda ef fyrirmæli um framkvæmd eru vanrækt og skal sá kostnaður þá greiddur til bráðabirgða úr ríkissjóði sem innheimtir hann síðar hjá hlutaðeigandi. Kostnað má innheimta með fjárnámi.

38. gr.

Stöðvun athafna og framkvæmda.

Þjóðgarðastofnun, þar á meðal þjóðgarðsvörðum og landvörðum, er heimilt að stöðva fólk og farartæki ef það er nauðsynlegt til að koma í veg fyrir brot á ákvæðum laga þessara um umferð.

Þjóðgarðastofnun er heimilt að stöðva framkvæmdir og athafnir sem brjóta gegn lögum þessum ef áskorun skv. 1. mgr. 38. gr. er ekki sinnt. Ef um er að ræða framkvæmd sem er framkvæmdaleyfis- eða byggingarleyfis skyld skal Þjóðgarðastofnun hafa samráð við skipulagsfulltrúa eða byggingarfulltrúa viðkomandi sveitarfélags áður en heimildinni er beitt.

Þjóðgarðastofnun er heimilt að stöðva tafarlaust framkvæmd eða athöfn:

a. sem leyfis skyld er samkvæmt lögum þessum en hafin hefur verið án þess að leyfi sé fengið fyrir henni.

b. ef Þjóðgarðastofnun telur að af henni stafi yfirvofandi hættu á verulegu tjóni á náttúru og að aðgerð þoli enga bið og getur hún gilt í allt að tvær vikur.

Ef þörf krefur er lögreglu skylt að aðstoða við stöðvun framkvæmda og athafna samkvæmt þessari grein.

39. gr.

Breyting og afturköllun leyfis.

Þjóðgarðastofnun getur afturkallað leyfi samkvæmt lögum þessum ef skilyrðum þess er ekki fullnægt. Áður skal stofnunin veita leyfishafa skriflega aðvörun og frest til úrbóta.

Þjóðgarðastofnun er heimilt að breyta skilyrðum leyfis, setja ný skilyrði eða afturkalla leyfi ef það er nauðsynlegt til að koma í veg fyrir verulegt, ófyrirséð tjón á náttúru Íslands.

Þegar tekin er ákvörðun á grundvelli 2. mgr. skal taka tillit til kostnaðar sem breyting eða afturköllun hefur í för með sér fyrir leyfishafa og annarra áhrifa, jákvæðra og neikvæðra, sem af ákvörðuninni mun leiða.

40. gr.

Refsiábyrgð.

Það varðar mann sektum eða fangelsi allt að tveimur árum ef hann:

a. framkvæmir eða aðhefst í heimildarleysi nokkuð það sem leyfis er krafist til samkvæmt lögum þessum eða stjórnvaldsfyrirmælum settum á grundvelli þeirra,

b. brýtur gegn ákvæðum 2. mgr. 28. gr., 1. mgr. 29. gr., 4. mgr. 30. gr. eða 3. mgr. 32. gr. eða stjórnvaldsfyrirmæli sett á grundvelli þeirra.

Nú hljótask af broti skv. 1. mgr. alvarleg spjöll á náttúru landsins og skal maður þá sæta sektum að lágmarki 350.000 kr. eða fangelsi allt að fjórum árum, nema brot teljist meiri háttar svo að það varði refsingu skv. 179. gr. almennra hegningarlaga. Lágmarksfjárhæð sekta skal taka mánaðarlegum breytingum samkvæmt vísitölu neysliverðs.

Brot skv. 1. og 2. mgr. varða mann refsíábyrgð ef þau eru framin af ásetningi eða gáleysi.

Gera má lögaðila sekt vegna brots skv. 1. eða 2. mgr. óháð sök fyrirsvarmsmanns lögaðilans, starfsmanns hans eða annars á hans vegum í starfsemi lögaðilans. Verður lögaðila gerð refsing þótt ekki verði staðreynt hver þessara aðila hafi átt í hlut. Refsiábyrgð stjórnvalda er bundin sömu skilyrðum, enda hafi verið framið brot skv. 1. eða 2. mgr. í starfsemi sem telst vera sambærileg starfsemi einkaaðila.

Tilraun til brota og hlutdeild í brotum skv. 1. og 2. mgr. eru manni refsiverð eftir því sem segir í almennum hegningarlögum.

Þegar alvarleg spjöll verða á náttúru landsins við brot skv. 4. mgr. 31. gr. eða brot gegn því ákvæði telst sérlega vítavert að öðru leyti má gera upptækt með dómi vélknúid ökutæki sem notað hefur verið við að fremja brot, nema ökumaður hafi notað ökutækið í heimildarleysi. Ökutækið sem gert er upptækt skal vera eign ríkissjóðs. Hafi einhver beðið tjón við brotið skal hann þó eiga forgang til andvirðisins ef bætur fást ekki á annan hátt.

IX. KAFLI

Ýmis ákvæði.

41. gr.

Reglugerðir fyrir þjóðgarð.

Ráðherra skal setja í reglugerðir nánari ákvæði um framkvæmd laga þessara, þ.m.t. um:

1. Friðlýsingu Vatnajökulsþjóðgarðs og stækkun þjóðgarðsins þar sem tilgreind eru mörk hans, sbr. 6. gr.
2. Friðlýsingu þjóðgarðsins Snæfellsjökuls og stækkun þjóðgarðsins þar sem tilgreind eru mörk hans, sbr. 7. gr.
3. Skiptingu landsins í umdæmi og um skipan umdæmisráða, sbr. 12. gr.
4. Starfshætti umdæmisráða, sbr. 14. gr.
5. Skipan stjórnna náttúruverndarsvæða, sbr. 15. gr., þ.m.t. skilyrði sem slík svæði þurfa að uppfylla, t.d. varðandi umfang og verndargildi.
6. Hlutverk og verkefni Þingvallanefndar, sbr. 21. gr.
7. Mörk rekstrarsvæða Vatnajökulsþjóðgarðs, sbr. 22. gr.
8. Efni stjórnunar- og verndaráætlunar og málsmeðferð við gerð og staðfestingu hennar, sbr. 27. og 28. gr.

9. Dvöl, umgengni og umferð í þjóðgördunum, þ.m.t. tjöldun og umferð gangandi, ríðandi og hjólandi vegfarenda, sem og um umferð vélknúinna ökutækja, báta, skipa, loftfara, flygilda og hvers konar annarra farartækja í þjóðgarði.

10. Málsmeðferð og leyfisveitingar, sbr. 5. mgr. 31. gr. og 34. gr.

11. Skilyrði fyrir atvinnutengda starfsemi í þjóðgarði, málsmeðferð, efni og gerð samninga um slíka starfsemi og tímalengd samninga og endurgjald, sbr. 33. gr.

12. Staðsetning meginstarfsstöðva þjóðgarða, sbr. 35. gr.

13. Gjaldtöku, sbr. 43. gr.

14. Setja skal í reglugerð aðkomu Minjastofnunar Íslands að Þjóðgarðastofnun, þjóðgördum og náttúruverndarsvæðum, hlutverki stofnunarinnar, samvinnu um friðlýsingar, gerð stjórnunar- og verndaráætlana og málsmeðferð um það sem varðar menningarminjar og menningarlandslag.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerðir nánari ákvæði um:

1. Stækkun þjóðgarðsins á Þingvöllum, sbr. 5. gr.

2. Verkefni og starfsemi stjórnar þjóðgarða, sbr. 20. gr.

3. Réttaráhrif stjórnunar- og verndaráætlunar, sbr. 29. gr.

4. Köfun innan þjóðgarðs í því skyni að tryggja vernd náttúrufars og öryggi fólks, sbr. 3. mgr. 31. gr.

5. Bann við akstri vélknúinna ökutækja á einstökum svæðum allt árið um kring eða á tilteknum tímum ársins, sbr. 4. mgr. 31. gr.

6. Framkvæmd laga þessara að öðru leyti.

Reglugerð um skiptingu landsins í umdæmi og um skipan umdæmisráða, sbr. c. liður 1. mgr., skal sett í samráði við Sambands íslenskra sveitarfélaga. Þá skal, fyrir setningu reglugerðar, hafa samráð við aðra hagsmunaaðila eftir því sem við á hverju sinni.

42. gr.

Gjaldtaka.

Heimilt er að ákveða gjald fyrir veitta þjónustu innan marka þjóðgarðs. Gjaldið getur verið fyrir veitingu tiltekinnar þjónustu eða fyrir aðgang að mismunandi þjónustu á vegum þjóðgarðsins í tiltekinn tíma innan marka hans. Þá er heimilt að ákveða að innheimt skuli sérstakt gjald fyrir gistingu innan þjóðgarðsins.

Heimilt er að ákveða gjald vegna leyfisveitinga fyrir viðburði eða einstök verkefni innan marka þjóðgarðsins. Sama gildir um endurgjald vegna samninga við þjónustuaðila um atvinnutengda starfsemi innan þjóðgarðsins.

Sé nauðsynlegt að takmarka fjölda aðila sem stunda tiltekna atvinnutengda starfsemi í þjóðgarði er heimilt að ákveða að fram fari opinbert og hlutlægt val á milli allra hæfra umsækjanda um starfsemina og að fjárhæð endurgjalds ráði úrslitum við ákvörðun um veitingu samnings.

Gjöld samkvæmt ákvæði þessu skulu renna til þjóðgarðsins og þeirra náttúruverndarsvæða sem hann hefur umsjón með og skal ráðstafað til að mæta kostnaði við vinnslu og afgreiðslu umsókna, rekstur og þjónustu, uppbyggingu og viðhald innviða og eftirlit með dvalargestum og rekstraraðilum innan marka þjóðgarðsins. Ákvörðun gjalda samkvæmt ákvæði þessu, að frátöldu endurgjaldi skv. 3. mgr., skal byggð á áætlunum þjóðgarðsins um tekjur, gjöld og uppbyggingu innviða.

Síðasta málsgrein: Hvað með viðhald og uppbyggingu innviða á menningarminjastöðum?

43. gr.

Gildistaka.

Lög þessi taka gildi 1. janúar 2020.

Frá sama tíma falla úr gildi lög nr. [47/2004](#), um þjóðgarðinn á Þingvöllum, og lög nr. [60/2007](#), um Vatnajökulspjóðgarð.

Breyting á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara breytast eftirfarandi ákvæði laga sem hér segir:

1. *Lög um náttúruvernd, nr. 60/2013, með síðari breytingum:*

a. Í stað orðanna „Vatnajökulsþjóðgarð og þjóðgarðinn á Þingvöllum“ í 3. mgr. 4. gr. laganna kemur: Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða.

b. Eftirfarandi breytingar verða á 13. gr. laganna:

1. 1. másl. 2. mgr. orðast svo: Þjóðgarðastofnun fer m.a. með eftirlit með framkvæmd laganna, að öðru leyti en því sem falið er Umhverfisstofnun, sbr. 3. mgr., veitir leyfi og umsagnir samkvæmt ákvæðum laga þessara, þó ekki skv. XI. kafla, annast umsjón og rekstur náttúruverndarsvæða, ber ábyrgð á gerð stjórnunar- og verndaráætlana fyrir friðlýst svæði, sinnir fræðslu og veitir ráðherra ráðgjöf um náttúruverndarmál.

2. Við 2. mgr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Þegar Þjóðgarðastofnun, við starfrækslu stjórnsýsluhlutverks síns samkvæmt ákvæði þessu, fjallar um menningarminjar innan náttúruverndarsvæða, skal stofnunin ávallt leita til Minjastofnunar Íslands sem annast verndun og vörslu menningarminja í landinu, sbr. lög um menningarminjar.

3. Á eftir 2. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Umhverfisstofnun annast eftirlit með framkvæmd XI. kafla, veitir leyfi og annast aðra stjórnsýslu samkvæmt ákvæðum þess kafla.

4. Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ í 5. mgr. og sama orðs hvarvetna annars staðar í lögnum, að frátöldum XI. kafla, 1. mgr. 68. gr., 3. mgr. 87. gr. og 3. mgr. 88. gr., kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Þjóðgarðastofnun.

c. Orðin „eða annarra stjórnvalda þjóðgarða þegar við á“ og „eða önnur stjórnvöld þjóðgarða ef við á“ í 3. og 5. másl. 2. mgr. 32. gr. laganna falla brott.

d. Eftirfarandi breytingar verða á 43. gr. laganna:

1. Á undan 1. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Þjóðgarðastofnun er heimilt, eftir því sem fjárveitingar á fjárlögum leyfa, að kaupa bein eða óbein eignarréttindi sem eru innan friðlýsts svæðis eða í næsta nágrenni og ekki eru í eigu íslenska ríkisins. Kaupin eru háð þeim takmörkunum sem kveðið er á um í 8. gr. jarðalaga, nr. [81/2004](#), og nær beinna og óbeinna eignarréttinda á eignarlandi eins og það er skilgreint í lögum um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afrétta.

2. Fyrirsögn greinarinnar orðast svo: *Heimild til kaupa og eignarnáms.*

e. Eftirfarandi breytingar verða á 47. gr. laganna:

1. 1. mgr. orðast svo:

Friðlýsa má sem þjóðgarða stór náttúrusvæði sem eru lítt snortin og hafa að geyma sérstætt eða dæmigert lífríki, jarðminjar og/eða landslag og/eða eru mikilvæg í menningarlegu eða sögulegu tilliti, sbr. lög um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða– Um friðlýsingar menningarlandslags og menningarminja skal unnið samkvæmt lögum um menningarminjar.

2. Við 3. mgr. bætist ný málslíður, svohljóðandi: Um verndun náttúrufars, sögu og menningar, undirbúning friðlýsingar, friðlýsingu, stjórnun, valdheimildir og rekstur þjóðgarða gilda lög um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða auk laga um menningarminjar.

Þessar málsgreinar (1. mgr. og 3. mgr.) ganga ekki upp. Það er hlutverk Minjastofnunar að vinna að friðlýsingum menningarlandslags og menningarminja. Hér þyrfti að bæta við að varðandi minjar gilda lög um menningarminjar, sbr. athugasemdir í „track-changes“.

E.t.v. mætti setja eftirfarandi inn í stað beggja málsgreina : Um verndun náttúrufars, undirbúning friðlýsingar, friðlýsingu stjórnun, valdheimildir og rekstur þjóðgarða gilda lög um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða. Um verndun sögu og menningar, undirbúning friðlýsingar, friðlýsingu, stjórnun og valdheimildir gilda lög um menningarminjar.

3. 4. mgr. fellur brott.

f. Eftirfarandi breytingar verða á 68. gr. laganna:

1. Á eftir orðinu „Umhverfisstofnunar“ í 1. mgr. kemur: Þjóðgarðastofnunar.

2. 2. mgr. orðast svo:

Við gerð deiliskipulags á náttúruverndarsvæðum og á svæðum sem njóta sérstakrar verndar skv. 61. gr. skal leita umsagnar Þjóðgarðastofnunar, Náttúrufræðistofnunar Íslands og viðkomandi náttúruverndarnefnda. Við gerð frummatsskýrslu framkvæmdaraðila vegna mats á umhverfisáhrifum skal leita umsagnar sömu aðila auk Umhverfisstofnunar. [Allar skipulagsáætlanir og áætlanir um framkvæmdir sem geta haft umhverfisáhrif skulu einnig sendar til umsagnar Minjastofnunar Íslands, sbr. lög um menningarminjar.](#)

g. Eftirfarandi breytingar verða á 75. gr. laganna:

1. Við 1. mgr. bætist: að undanskildu eftirliti sem falið er Umhverfisstofnun, sbr. 3.

mgr.

2. F-liður 2. mgr. fellur brott.

3. Í stað 3. mgr. koma tvær nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Umhverfisstofnun hefur, í samvinnu við önnur stjórnvöld, eftirlit með innflutningi lifandi og framandi lífvera og dreifingu lifandi lífvera skv. XI. kafla laga þessara.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um eftirlit Þjóðgarðastofnunar og Umhverfisstofnunar.

4. Fyrirsögn greinarinnar orðast svo: *Eftirlit Þjóðgarðastofnunar og Umhverfisstofnunar.*

h. Í stað 2. og 3. másl. 1. mgr. 81. gr. koma þrjár nýir máslíðir, svohljóðandi: Um gerð og réttaráhrif stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir þjóðgarða gilda lög um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða. Umdæmisráð, sbr. lög um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða, hafa yfirumsjón með gerð tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlýst náttúrusvæði í sínu umdæmi. [Um menningarminjar skal farið að lögum um menningarminjar og hefur Minjastofnun Íslands yfirumsjón með allri stjórnunar- og áætlanagerð varðandi þær.](#) Hafi stjórn verið skipuð fyrir friðlýst náttúrusvæði er yfirumsjón með gerð tillögu að stjórnunar- og verndaráætlun þess svæðis [að undanteknum menningarminjum](#) þó í höndum stjórnar.

i. 82. gr. laganna fellur brott.

j. Á eftir orðunum „ákvæði laga þessara“ í 1. másl. 1. mgr. 84. gr. laganna kemur: laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða.

k. Eftirfarandi breytingar verða á 87. gr. laganna:

1. Við 1. mgr. bætist nýr máslíður, svohljóðandi: Sömu heimildir hefur Umhverfisstofnun við framkvæmd eftirlits skv. XI. kafla.

2. Á eftir orðunum „áskorun eða fyrirmælum“ í 1. másl. 3. mgr. koma: Þjóðgarðastofnunar eða.

1. Eftirfarandi breytingar verða á 3. mgr. 88. gr. laganna:

1. Á undan orðinu „Umhverfisstofnun“ í 1. másl. 3. mgr. kemur: Þjóðgarðastofnun og.

2. Í stað orðanna „Umhverfisstofnun telur“ í b-lið 3. mgr. kemur: Þjóðgarðastofnun eða Umhverfisstofnun telja.

m. 1. og 2. mgr. 89. gr. laganna orðast svo:

Þjóðgarðastofnun og Umhverfisstofnun geta afturkallað leyfi samkvæmt lögum þessum ef skilyrðum þeirra er ekki fullnægt. Áður skal hlutaðeigandi stofnun veita leyfishafa skriflega aðvörun og frest til úrbóta.

Þjóðgarðastofnun og Umhverfisstofnun er heimilt að breyta skilyrðum leyfis sem stofnanirnar hafa gefið út, setja ný skilyrði eða afturkalla leyfi ef það er nauðsynlegt til að koma í veg fyrir verulegt, ófyrirséð tjón á náttúru.

2. *Lög um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu, nr. 97/2004, með síðari breytingum:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnunar“ í 2. másl. 1. mgr. 3. gr. laganna og sama orðs hvarvetna annars staðar í lögnum kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Þjóðgarðastofnun.

3. *Lög um vernd Breiðáffjarðar, nr. 54/1995, með síðari breytingum:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ í 3. mgr. 4. gr. laganna og sama orðs hvarvetna annars staðar í lögnum kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Þjóðgarðastofnun.

4. *Skipulagslög, nr. 123/2010, með síðari breytingum:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnunar“ í 4. másl. 2. mgr. 13. gr. laganna kemur: Þjóðgarðastofnunar.

5. *Lög um verndar- og orkunýtingaráætlun, nr. 48/2011, með síðari breytingum:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnunar“ í 3. mgr. 6. gr. laganna og sama orðs hvarvetna annars staðar í lögnum kemur,

í viðeigandi beygingarfalli: Þjóðgarðastofnunar.

6. *Lög um umhverfismat áætlana, nr. 105/2006, með síðari breytingum:* Á eftir orðinu „Umhverfisstofnun“ í 3. mgr. 7. gr. laganna kemur: Þjóðgarðastofnun.

7. *Lög um skipulag haf- og strandsvæða, nr. 88/2018, með síðari breytingum:* Á eftir orðinu „Umhverfisstofnun“ í lokamálslið 6. gr. laganna kemur: Þjóðgarðastofnun.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Þrátt fyrir ákvæði 44. gr. er heimilt fyrir gildistöku laga þessara að skipa forstjóra Þjóðgarðastofnunar sem vinna skal að undirbúningi gildistöku laga þessara í samráði við ráðherra. Þá er heimilt fyrir gildistöku laga þessara að skipa umdæmisráð, stjórnir þjóðgarða og Þingvallanefnd eins og kveðið er á um í lögum þessum.

II.

Starfsmenn Vatnajökulsþjóðgarðs, þjóðgarðsins á Þingvöllum og Umhverfisstofnunar sem vinna að verkefnum sem flytjast til Þjóðgarðastofnunar 1. janúar 2020 skulu eiga forgangsrétt til starfa hjá Þjóðgarðastofnun. Ákvæði 7. gr. laga nr. [70/1996](#), um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, gilda ekki um störf sem ráðið er í skv. þessu ákvæði.

III.

Stjórnunar- og verndaráætlanir fyrir þjóðgarða sem settar eru á grundvelli laga um þjóðgarðinn á Þingvöllum, nr. [47/2004](#), laga um Vatnajökulsþjóðgarð, nr. [60/2007](#) og laga um náttúruvernd nr. 60/2013, halda gildi sínu við gildistöku laga þessara.

Úr greinargerð:

Um 25. gr.

Athugasemd Minjastofnunar Íslands: Stofnunin telur ekki fullnægjandi að leitað sé til hennar þegar fjallað er um menningarminjar innan þjóðgarðs. Bæði er það vegna þess að Minjastofnun er með valdheimildir vegna menningarminja um allt land, ekki bara í þjóðgörðum heldur einnig á náttúruverndarsvæðum t.a.m. Einnig vegna þess að Minjastofnun á að eiga fulla aðild að allri umræðu og ákvarðanatöku þar sem menningarminjar og menningarlandslag eiga í hlut, ekki er nóg að „leitað sé til“ stofnunarinnar þegar Þjóðgarðastofnun metur svo.

Í 25. gr. frumvarpsins er ákvæði sem ekki er til staðar í náttúruverndarlöggjöf eða löggjöf um þjóðgarða. Ákvæðið fjallar um menningarminjar innan þjóðgarðs. Í ákvæðinu kemur skýrt fram að menningarminjar fari samkvæmt ákvæðum laga um menningarminjar, nr. [80/2012](#), og að ávallt skuli leita til Minjastofnunar þegar fjallað er um menningarminjar innan þjóðgarðs. Er talið nauðsynlegt að kveða skýrt á um aðkomu Minjastofnunar að menningarminjum innan þjóðgarðs og að ekki sé ætlunin að ákvæði frumvarpsins breyti ákvæðum laga um menningarminjar eða eftirliti með þeim. Í 2. tölul. b-liðar 1. mgr. 44. gr. frumvarpsins er lagt til að sambærilegt ákvæði verði sett inn í lög um náttúruvernd sem mun þá gilda um önnur náttúruverndarsvæði en þjóðgarða.